

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

|| Sayı/Issue 7 (Nisan/April 2022), s. 495-507.
|| Geliş Tarihi-Received: 04.03.2022
|| Kabul Tarihi-Accepted: 13.03.2022
|| Araştırma Makalesi-Research Article
|| ISSN: 2687-5675
|| DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1082617

İsimleşen Cümleler ve Hüküm Grubu

Nominalized Sentences and the Sentential Group

Gökhan ÖLKER*

Öz

Dil bilgisinin alanları içerisinde farklı kabullerin en çok olduğu bilim dalı cümle bilgisidir. Araştırmacıların cümleleri farklı yönlerden ele almaları, aynı cümle üzerinde farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu farklılıklar kelime gruplarının sayısından cümlelerin yapısına kadar her alanda kendini göstermektedir. Bu kadar farklı görüşlerin olması bilim dalında kabulleri zorlaştırmakta, cümle bilgisinin temel seviye öğretiminde birlik sağlanamamasına yol açmaktadır. Biz bu çalışmamızda bu farklılıklar üzerinde fazla durmadan yazında karşılaştığımız bir kelime topluluğundan bahsedeceğiz ve bu kelime topluluğunu yeni bir kelime grubu olarak ortaya koyup ona yeni bir terim teklif edeceğiz.

Yazımıza öncelikle cümle ve kelime grubu üzerine bilim insanlarının görüşlerini içeren bir giriş ile başladık. Daha sonra üzerinde çalıştığımız konuyla ilgili yazından tespit ettiğimiz örnek cümleleri ele alarak makalenin yazılmasına neden olan sorunu ortaya koyduk. Sorunun tarihi temellerini araştırdık, çözümünde yardımcı olacak çalışmaları değerlendirdik. Makalenin ana teması, kaynaklarda değinilmeyen bir kelime grubu ve bu kelime grubuna yönelik yeni bir terim önerisi olduğu için terim kavramı ve olası terimler üzerinde düşüncelerimizi belirttik. Tespit etmiş olduğumuz örneklerin cümle bilgisi açısından çözümlemelerini yaparak cümlelerin bir isim gibi kullanılabildiğini, isim çekim eklerini üzerine alabildiğini, başka yapılarla etkileşime girerek gruplar oluşturduğunu, kalıplaşarak yeni kelimeler meydana getirdiğini, geçmişten günümüze bu görevleri üzerinde barındırdığını, tam anlamıyla bir grup olduğunu gerekçeleriyle birlikte göstermiş olduk. Cümle bilgisi çalışmalarında yer almayan bu tarz yapılara "hüküm grubu" adının uygun olduğunu düşünerek bu terimin ve bu grubun bundan sonraki çalışmalarda yer almasını önerdik.

Anahtar Kelimeler: Kelime grubu, hüküm grubu, isimleşen cümle, söz dizimi.

Abstract

The branch having the most diverse interpretations among the fields of grammar is knowledge of sentence. Researchers' handling of sentences from different aspects has led to the emergence of different opinions concerning the same sentence. These differences manifest themselves in every area from the number of word groups to the structure of the sentence. The fact that there are so many different opinions is something difficult to accept in the relevant branch of science and leads to a lack of unity in the basic level teaching of syntax, or sentence knowledge. In this study, we will talk about a word group, without dwelling on these differences, that we encountered in the literature, and present this group of words as a new word group and propose a new term for it.

* Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı, e-posta: golker@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7449-4873>.

We started our article with an introduction that included the views of scientists on sentences and phrases. Then, we presented the problem that caused the article to be written by considering the sample sentences we identified from the relevant literature on the subject we were working on. We researched the historical foundations of the problem and reviewed the studies that could help in its solution. Since the main theme of the article is a word group that is not mentioned in the sources and the proposal of a new term for this word group, we stated our ideas on the concept of "term" and possible terms. By analyzing the examples we determined in terms of syntax or sentence structure, we showed that the sentence could be used as a noun, take on the noun inflections, could form groups by interacting with other structures, create new words by stereotypes, contained these functions from past to the present, and thus demonstrated with reasons that it was a group in the full sense of the word. Considering that the name "sentential group" is appropriate for such structures, which have not been handled in studies on sentence, we suggested that this term and this group should be included in future studies.

Keywords: Word group, sentential group, nominalized sentence, syntax.

Giriş

Cümle, kelimelerin veya kelime gruplarının belirli kurallar dâhilinde bir yargıya bağlanarak duygu, düşünce, olay ve hareketi karşıladığı dil birimine verilen addır. Cümlelerin birçok tanımı yapılmıştır:

"Cümle bir fikri, bir düşünceyi, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm hâlinde ifade eden kelime grubudur. ... Cümle bir hüküm grubu'dur. Cümlelerin temel fonksiyonu hüküm ifade etmektir. Onun için cümle en tam, en geniş kelime grubudur." (Ergin, 1988, s. 405).

"Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir durumu, bir olayı, yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisine cümle denir." (Karahan, 1999, s. 44).

"Bir yapma veya olmanın nitelendirildiği dil yapılarına cümle denir" biçiminde tanımlanabilecek cümle, varlığın adı olan söz ve söz öbekleri yanında, varlıkta gerçekleşen değişimin adıdır." (Karaağaç, 2009, s. 183).

"Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir hareketi, bir olayı, bir isteği tam bir hüküm hâlinde ifade eden kelime veya kelime dizisine cümle denir." (Özkan ve Sevinçli, 2009, s. 99).

"Bir yargıyı dinleyende soruya yer bırakmayacak şekilde oluş ve kılış bildiren çekimli bir fiille sonuna cevher fiili getirilen ve durum bildiren bir isimle kullanılan kelimeler dizisine cümle denir." (Delice, 2012, s. 150).

"İçerisinde yüklem bulunuyorsa yargılı anlatım, yüklem bulunmuyorsa yargısız anlatımdır. Yargısız anlatımlar kelime grubu, yargılı anlatımlar ise cümledir." (Özmen, 2013, s. 3).

Bunların dışında da daha birçok cümle tanımı vardır. Buraya almadıklarımız da dâhil olmak üzere cümlelerin tanımında araştırmacılar tarafından öne çıkarılan üç unsur dikkati çekmektedir. Bunlardan birincisi cümleyi oluşturan dil öğeleri yani kelime ve kelime gruplarıdır. İkincisi cümlelerin ifade anlamıdır ki bunlar *duygu, düşünce, olay, hareket* vb. adlarla ifade edilmektedir. Üçüncüsü ise cümlelerin nasıl bittiği, nasıl sonlandırıldığı meselesidir ki bu da *yargı, hüküm, çekimli yapı* terimleriyle ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada bu üç özelliğe yeri geldikçe değinilmekle birlikte üzerinde duracağımız ve çalışmanın amacını oluşturan konu kelime gruplarıdır. Cümle bilgisi (söz dizimi, sentaks) dil bilgisinin alt dalları arasında farklı görüşlerin en çok ortaya konduğu alandır. Bu farklılığın başlıca sebebi ise araştırmacıların konuyu ele aldıkları bakış açısıyla ilgilidir. Farklı görüşlerin yoğunlaştığı bölüm ise kelime grupları ve cümlelerin yapısıdır ve

esasinda ikisi de birbiriyle bağlantılıdır. Cümlelerin yapısı konusu da bir bakıma kelime gruplarıyla ilgilidir. Bu konuda Karahan (2000) “Sınıflandırma konusundaki karışıklığın diğer ve en önemli sebebi “yapı, cümle ve yargı” kavramlarıyla ilgili farklı yaklaşımlardır. “Yapı” ile kastedilen bazılarında göre anlamı taşıyan ve anlamla bütünleşen gramatikal çerçeve, bazılarında göre ise sesle şekillenen bu anlamın zihindeki ham maddesi olursa elbette ortaya çeşitli sınıflandırmalar çıkacaktır. “Cümle”yi bir taraftan yargılı anlatım şeklinde tanımlarken, diğer taraftan yargısız anlatımları cümle saymak çelişkisi; henüz “yargı” kavramında anlayamamış, “bitmişlik” ve “bitmemişlik” yani yargı ile yargısızlık arasında “yarı bitmişlik”, yani yan yargı, yarım yargı gibi gerçek olmayan noktalar vehmeden araştırmacıların vehimleri de sınıflandırmalardaki farklılığa sebep olan diğer faktörlerdendir.” (s. 16) diyerek yapı kavramı üzerindeki kargaşaya dikkat çekmiş, yargı mı grup mu tartışması üzerinden birleşik cümleleri değerlendirmiştir.

Cümlede yapı kavramına yeri geldiğinde değinilecek olmakla beraber bu çalışmanın ana konusu kelime gruplarıdır.

Kelime Grubu

Gramer Terimleri Sözlüğü’nde “Birden çok kelimedenden oluşan fakat yapı ve anlamındaki bütünlük dolayısıyla cümle içinde tek bir öge gibi işlem gören ve yargı bildirmeyen söz dizisi.” (Korkmaz, 2003, s. 111) olarak tanımlanan grup terimi için bazı kaynaklar “öbek” terimini de tercih etmektedir.¹ İster grup isterse öbek terimi tercih edilsin araştırmacılar terimin tanımı üzerinde hemen hemen fikir birliğine varmışlardır. “Kelime grupları birden fazla kelimeyi içine alan, yapımında ve manasında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliğidir.” (Ergin, 1998, s. 372). “Kelime grubu bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği bir durumu veya bir hareketi karşılamak üzere, belirli kurallar ile yan yana gelen kelimeler topluluğudur.” (Karahan, 1999, s. 11). “Tek kelime ile karşılanan varlıkları, hareketleri ve kavramları daha geniş olarak belirtmek veya tek kelimeyle ifade edilmeyen varlıkları, kavramları ve hareketleri karşılamak üzere birden fazla kelimeyle kurulan dil birliklerine kelime grubu denir.” (Özkan ve Sevinçli, 2009, s. 12). “Birden çok kelimedenden oluşan, yapısında ve anlamında bir bütünlük bulunan, cümle veya cümlemsi içinde tek cümle ögesi; kelime öbeği içinde bütün hâlinde yardımcı veya temel öge olarak işlem gören ve bir kelime türü yerine kullanılan söz dizileridir.” (Delice, 2012, s. 17). Bunların dışındaki cümle bilgisi çalışmalarında da tanım çok değişmemektedir (Özmen, 2013, s. 51; Karaağaç, 2009:129; Kültürel, 2018, s. 9; Demir, 2019, s. 23; Böler, 2019, s. 69; Demir ve Yılmaz, 2012, s. 228; Aktan, 2016; 2; Özkan, Toker ve Aşçı, 2016, s. 45; Göker, 2001, s. 17).

Karahan (1995), *Türkçede Söz Dizimi* kitabına “Yan yana dizilen kelimeler, ya yargı bildirerek cümleyi ya da varlık ve hareketleri karşılayarak kelime gruplarını meydana getirirler.” (s. 11) diyerek başlamaktadır. Aslında bu tespit cümle bilgisinin temelini oluşturmaktadır. Bir cümle içerisinde iki veya daha fazla kelime yan yana geliyorsa muhakkak aralarında anlamsal veya yapısal bir ilişki vardır. Şayet ayrı ayrı yükleme bağlanmıyorlarsa o zaman grupturlar. Grupların temel özellikleri ise şunlardır:

- Gruplar en az iki kelimedenden oluşur.
- Gruplar cümle içerisinde tek kelime gibi işlem görürler.
- Bir grup başka bir grubun yardımcı unsuru durumunda olabilir.

¹ Biz çalışmamızda kelime grubu terimini tercih ediyoruz. Ancak cümle bilgisi kaynaklarında “kelime öbeği, takım, söz öbekleri, sözcük öbeği, belirtme öbeği, belirtme grubu ve yargısız anlatım” gibi terimler kullanılmaktadır. Bu konuda toplu bir bilgi için bk. Gökdayı, H. (2010). Türkiye Türkçesinde Öbekler. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 5/3.

d. Bir grup cümle içerisinde en fazla cümlelerin bir ögesi durumunda olabilir, ama bir öge içerisinde birden fazla grup bulunabilir.

e. Bir grup içerisinde bir cümlede olması gereken bütün ögeler olabilir, ama gruplar tam bir yargı taşımadıkları için ayrı bir cümle olarak kabul edilemezler.

Kelime grubunun tanımında araştırmacılar arasında bir bütünlük olsa da grupların sayısı ve adlandırılması konusunda bir ortaklık söz konusu değildir. Cümle bilgisi kaynaklarında grupların sayısı dörtten otuza kadar çıkmaktadır (Gökdayı, 2010, s. 1304). Tabii ki bu sayılarla birlikte adlandırmalar da değişmektedir. Bu sayılar ve adlandırmalardaki farklılığın başlıca sebebi grupların yapısına yönelik araştırmacıların ortaya koydukları farklı bakış açılarıdır. Bu sorunlar farklı bir çalışmanın konusu olarak durmaktadır. Biz bu çalışmada yazında karşılaştığımız bir kelime topluluğundan bahsedeceğiz ve bu kelime topluluğunu yeni bir kelime grubu olarak ortaya koyup ona yeni bir terim teklif edeceğiz.

Tartışma

Çalışma için öncelikle yazından örnekler bularak işe başladık. Bulduğumuz örneklerin, herhangi başka bir grup veya cümle yapısı içerisinde değerlendirilmemesi için aşağıdaki özellikleri barındırmasına dikkat ettik:

- Vereceğimiz örnekler birleşik cümle yapısı içinde değerlendirilememeli.
- Sıfat-fiil, zarf-fiil ve isim-fiil olarak kabul edilmemeli.
- Özellikle çekimli yapılar olmalı; ya isim çekim eklerini almalı ya da şahıs ekinin açık bir şekilde görüldüğü örnekler olmalı.
- Örnek cümleler yazından tespit edilmiş olmalı.

Aşağıda, belirtilen ölçütlere uygun olarak tespit edilen cümle örneklerini incelediğimizde koyu renkli yazılan yerler, cümle bilgisi açısından bir sorun teşkil etmektedir. Bu tarz yapılar nasıl adlandırılmalıdır? Buradaki sorun cümlelerin yapısıyla mı ilgilidir yoksa bu konu grup nezdinde mi ele alınmalıdır?

1. İnanmakla **inanılmayacak şey yoktur**un arasında öylece kalakalıyordu (Toptaş, 2009, s. 32).

2. **İnsanlar süt sağıyoruz, kaymak ve yoğurt yapıyoruz ya da tulumlara peynir basıyoruz** bahanesiyle sanki ruhlarını havalandırırlardı orada (Toptaş, 2013, s. 132).

3. **Gönlümü oyalıyorum** bahanesiyle dükkânı erkenden açıp gece yarısına kadar sünger gibi horul horul içiyordu (Toptaş, 2009, s. 157).

4. Ev içi kavgalarının tozunu dumanını zoraki gülücükler ardına gizlemek, bedenimi misafir şekeri gibi her gece hazır tutmak, **mutfak eşyalarıyla sığılan aptal bir limanda yaşadığımı bile bile açık denizlerde işte böyle gezerim** havalarda görünmek gibi... (Toptaş, 2001, s. 92).

5. Sen de benim gözüme öyle genç görünüyorsun ki: **taze bir soydan geliyormuşsun** gibi; pek görüp geçirmemiş, pek sınanmamış bir soy." Ursula, "Öyle mi?" dedi. "Ben de bazı yönlerden onu çok genç buluyorum (Lawrence, 2009).

6. **Sıcak ülkelerden geliyormuşsun** gibi bir havan var. İşte benim gizli silahım da bu zaten. Telefon zırladı (Passos, 2017, s. 384).

7. Verilen sözlerin tutulmadığını, emanete hıyanetlerin yaşandığı, **seni seviyorlarımızın** eskidiği, seni ölene dek beklerim diyenlerin, dönene dek bekleyemediklerine şahit oluruz (Gün, 2020, s. 75).

8. Bütün aşklar yaşanmış, **bütün seni seviyorumlar** zayi edilmiş, bütün kırmızı güller sevgililere verilmiş (Çoşkun, 2015, s. 81).

9. Birey bir kez daha çamura sürülüyor, toplu düşünmeye zorlanıyor. **Hiç suretini yapmayacaksın... Hep suretini yapacaksına** dönüyor (Sarıkaya, 2014, s. 400)

10. **Ne yapacağımızlar** beynini didik didik ederken yaşam kıvılcımın da sötüvermiş (Bendler, 2018, s. 8).

Bu sorulara cevap verilmeden önce bu tarz yapıların Türk dilinin tarihî dönemlerinde kullanılıp kullanılmadığına bakmak bize bir fikir verecektir.

İçin Edatının Standart Dışı Kullanımı adlı çalışmasında Ölker (2014), için edatının üçüncü şahıs emir kipiyle kullanımı üzerinde durmuş, "Türkçenin tarihî ve çağdaş lehçeleri için yapılmış çalışmalar göz önüne alındığında da edatın isim ve zamirlerle veyahut isim-fiil/sıfat-fiil vasıtasıyla artık isimleşmiş olan kelime türleriyle yan yana kullanılmış ve kullanılmakta olduğu açıktır. Ancak aşağıda vereceğimiz örnekler bu edatın farklı bir şekilde, özellikle 3. şahıs emir kipi vasıtasıyla (-sXn/-sXnlAr) çekime girmiş fiillerle de yan yana kullanıldığını göstermektedir." (s. 178) diyerek verdiği örneklerle bu kullanımı ortaya koymuştur. Karahanlı döneminden başlayarak 20. yüzyıla kadar kesintisiz olarak dilin tarihî dönemlerinden örnekler vermiştir.

Kılmadı anı Tanrı meger müjde sizke amrulsun için köñülleringiz anıñ birle, yari yok meger...

kaddın din-i İslam birle galib kalsun için, ol din-i İslam'ını ve hücec ve bürhan birle başda dinlerniñ..

Heman Ebü'l-feth Gazi dal-tirkeş olup alametim olsun için bir hadeng-i çar-cenah Ayasofya kubbesinin ta ortasına atdı (Ölker, 2014, s. 178-84)

Ölker'in (2014) verdiği örneklerden ikisi yapı bakımından diğerlerinden farklıdır. Bu örneklerden birisinde için edatı görülen geçmiş zamanın 3. şahısı ile çekimlenmiş bir fiille yan yana kullanılmaktadır:

Acıdı için anuñ didarını / Halk-ı Mısra eyledüm gıda anı

Örneklerden ikincisinde ise için edatının görülen geçmiş zaman 1. şahıs çekimli bir fiilden sonra kullanılmış olduğu görülmektedir:

Hayatında beli la'net iderler / Anı n'itdim için töhmet iderler (s. 184)

Araştırmacının vermiş olduğu örneklerde gördüğümüz gibi çekimli yapılar yani cümleler bir isim gibi kullanılabilir. Cümlelerin isim gibi kullanıldığı konusunda Ölker yalnız değildir. -mAtI zarf-fiilinin yapısı üzerine bir çalışma yapan Öner (1999), ek üzerinde görülen geçmiş zaman kalıplaşmasından bahsetmiş, buradan da hareketle cümlelerin bir isim gibi kullanıldığını söylemiştir. "Cümle, bir hüküm, bir bilgi vermekle, geniş anlamında, bir var oluşun adıdır, yani gramer olarak da bir isimdir. Türkçede "Kalem gibi yazıyor" örneği ile "Bugün gitmeyecek gibi davranıyor" örneğinin mukayesesinde, gibi son çekim edatının, "kalem" ismiyle "Bugün gitmeyecek" cümlesine aynı şekilde bağlanması dikkat çekicidir. Bunun gibi örnekleri çoğalttığımızda, dilimizde cümlelerin toplu yapısının bir isim olduğunu açıkça görürüz: Askercesine, yiğitçesine vs. örneklerindeki genişlemiş -casına/-cesine eşitlik eki, aynı şekilde, gelmeyecekmiş birleşik çekimli yüklemine getirilebilmektedir (gelmeyecekmişcesine). Yani, isimlerden tarz bildiren zarflar türeten -casına/-cesine eki veya isim çekiminde eşitlik gösteren gibi edatı herhangi bir cümleye de isim gibi muamele etmektedir. Bunun gibi örnekler, Türkçede cümlelerin, yani gramerde çekimli fiille esaslanan bir var olma bilgisinin, nihaî olarak bir isim olduğunu göstermektedir." (s. 837).

Edat grupları üzerine çalışma yapan Küçük ve Kandemir (2021), incelemelerini grubun isim unsuru üzerine yapmışlardır. Araştırmacılar “İncelenen akademik ve edebî eserlerdeki cümleler ile tarafımızca oluşturulan örnek cümleler incelendiğinde edat gruplarında birleşik fiil hariç tüm kelime gruplarının isim unsuru olarak yer alabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Birleşik fiillerin edat grubunda isim unsuru oluşturamamasının sebebi ise yargı bildirmeleri ve bu yapıları ile “cümle” özelliği taşımalarıdır. Örneğin “Şikâyet ettim diye bana bozuldu.” cümlesinde birleşik fiil, kip ve kişiye göre çekimlenmiştir. Dolayısıyla yargı bildiren bir konuma geçmiştir. Yargı bildiren unsur (cümle), yargı bildirmeyen bir unsurla (kelime grubu) aynı nitelikte kabul edilemeyeceği için bu tip cümlelerde edat grubunun isim unsurunu oluşturan yapının “cümle” olarak kabul edilmesi uygun görülmektedir.” (s. 9) şeklinde bir sonuca varmışlardır. Araştırmacıları bu sonuca iten ise daha önce Özkan ve Sevinçli’nin (2009) “*edat grubundaki isim unsuru tek bir kelime olabileceği gibi, isim yerine geçen bir kelime grubu veya cümle de olabilir.*” (s. 52) tanımlarıdır. Oysa cümle çekimli bir yapıdır ve bir yargı bildirir. Bir grup içerisinde kullanılırsa cümle olmaktan çıkar, cümle olarak kalırsa da grup oluşturmaz. Her iki durum da hem cümlenin hem de grubun tanımına ve yapısal özelliklerine uymamaktadır. Araştırmacıların “*edat gruplarında birleşik fiil hariç tüm kelime gruplarının isim unsuru olarak yer alabileceği...*” tespiti de isabetli olmamıştır. Verdikleri örnekte kendilerinin de belirttiği gibi birleşik fiil “*şikâyet et-*” dir, “*şikâyet ettim diye*” yazdığınız an başka bir yapı meydana çıkmaktadır. Nasıl sıfat-fiiller isimleşebiliyorsa (*gelenleri karşıladım*), cümleler de isimleşebilmektedir.

Leyla Karahan (2000), *Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine* adlı çalışmasında bu konuya dolaylı yönden eğilmiştir. Birleşik cümle kavramına itiraz ederek günümüzde araştırmacılar tarafından birleşik cümle olarak ele alınan yapıların asıl itibarıyla basit cümle olduğunu, cümleleri yapı bakımından sınıflandırmanın doğru olmadığını söylemektedir. Bunu yaparken de yargının bitmişliğine bakarak temel cümle içinde cümle gibi görünen unsurların birer yardımcı unsur olduğunu belirtmektedir. Bu yönüyle de bizim çalışmamızla dolaylı yönden bağlantı kurmaktadır.

Birleşik cümle tartışmalarını yerinde bulmakla beraber öncelikle cümlenin bir grup olduğu konusunda zihinlerde bir birlik sağlamalıyız. Bunun için de konu, tarihî lehçelerdeki örnekleriyle desteklenmeli ve yazından tartışılan yapıyı içinde barındıran yeterli sayıda örnek cümle tespit edilmelidir. Ayrıca ikinci bir konu olan birleşik cümle tartışmasına burada hiç girilmemeli, örnekler birleşik cümle çeşitlerine (şartlı birleşik, iç içe birleşik, ki’li birleşik) uymayan yapılardan seçilmelidir. Ancak bu şekilde grubun varlığı ve kabulü sağlanır. Bu kabulü sağladığımız zaman birleşik cümleler üzerine yapılan tartışmalar kendiliğinden çözülür.

Bu örnekler ve tartışmalar üzerine, cümlenin de tıpkı sıfat-fiiller ve isim-fiiller gibi ihtiyaç olduğu zaman bir isim gibi kullanılabilmesini, isim çekim eklerini üzerine alabildiğini, başka yapılarla etkileşime girerek gruplar oluşturduğunu, kalıplaşarak yeni kelimeler meydana getirdiğini, geçmişten günümüze bu görevleri üzerinde barındırdığını, tam anlamıyla bir grup olduğunu çok rahat söyleyebiliriz. Peki öyleyse bu tarz yapıları nasıl çözümlmeliyiz, bunları nasıl adlandırmalıyız? Bu soruları cevaplamadan önce terim nedir? Terim yapmanın ölçütleri nelerdir? sorularına kısaca değinmekte fayda vardır.

Terim Yaparken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Güncel Türkçe Sözlük’te “bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelime, ıstılah” (Terim, t.y.) olarak tanımlanan terim kavramı özellikle sanat ve bilimi ilgilendirmesinden dolayı diller için hayati öneme sahiptir. Türk dili dil devriminden sonra Arapçanın baskın olduğu terimler konusunda da

büyük adımlar atmıştır. Bizzat Mustafa Kemal'in katkı ve teşvikleriyle Türkçe terimler hem türetilmiş hem de dile kazandırılmıştır. Günümüzde de bilhassa teknolojinin de etkisiyle Batı dillerinden birçok terim dilimize girmektedir. Bizlere düşen bu terimler daha dilimize girmeden bunlara Türkçe karşılıklar bulmaktır. Dışarıdan gelen yabancı terimlere karşılık bulmanın yanı sıra kendi içimizde ürettiğimiz bilgiyi de doğru terimlerle adlandırmak gereklidir. Hamza Zülfikar'ın (1991) terimler üzerine yaptığı çalışmayı temel alarak, terim yaparken dikkat etmemiz gereken ölçütleri şu şekilde sıralayabiliriz:

a. Birkaç kavram bir kelimeyle karşılanmamalı, her kavram için farklı kelimeler tercih edilmelidir. Tercih edilecek kelime veya kelime grubu mümkünse başka bir kavramın terimi olmamalıdır.

b. Terim türetirken sınırlı sayıda kök ve eke mahkûm olunmamalı, havuz geniş tutulmalıdır.

c. Terimlerin tamamen Türkçenin kök ve eklerine dayanması bir şart olarak kabul edilmemelidir.

d. Terimler canlı kök ve gövdelere dayanmalıdır. Kullanımdan düşmüş ölü kök ve gövdelerden yapılan terimlerin dile yerleşmesi ya çok yavaş olmuş ya da o terimler bütünüyle terk edilmiştir. Bu sebeple de terim olacak kök veya gövdenin hâlihazırda kullanım sıklığı yüksek olmalıdır.

e. Sık kullanımlarından dolayı kulağı tırmalayan, istihzai eleştirilere konu olan bazı ekler de mümkün olduğu kadar kullanılmamalıdır.

f. Terim yaparken diğer Türk lehçelerinden faydalanmak da bir seçenektir. Ancak Türkiye Türkçesine yakın, anlaşılması kolay, halkın kullanımına uygun terimler tercih edilmelidir. Türk lehçelerindeki terimler bilhassa örneksime (kıyas) yöntemiyle Türkiye Türkçesine uygun hâle getirilebilir.

g. Terimler kısa olmalı, mümkünse tek kelimedenden oluşmalıdır. Özellikle sıfat tamlaması ve isim tamlaması terim yapmaya uygun birleşmeler yapabilmektedir.

h. Terim türetmek ele alınan kavramı en kapsamlı bir şekilde Türkçe olarak ifade etmektir. Bu bakımdan türetilen terim ek-kök ilişkisine, Türk dilinin yapısına ve Türk düşünce sistemine uygun olmalıdır. Hatta dil estetiği de göz önüne alınarak terimin ses uyumsuzluğundan (kakofoni) uzak, kolay telaffuz edilebilir olması gerekmektedir.

Terim önerirken bu özellikleri göz önünde bulundurmak, terimin dile yerleşmesini ve yaygınlaşmasını sağlayacaktır.

Muhtemel Terimler

Bu başlık altında konuya uygun olabilecek terimler tartışılacaktır. Muhtemel terimleri tartışmaya geçmeden daha önce bu yapılarla ilgili ortaya konmuş bir terim önerisine değinmek yerinde olacaktır.

Bu konuyla ilgili doğrudan çalışma yapan Kerimoğlu (2016), *Sözcük Öbeği Olarak Cümle ve Bir Öbek Önerisi* adlı çalışmada sorunu doğru tespit etmiş ve bu tarz yapılar için "cümle öbeği" terimini önermiştir. Ancak tartışmaya Karahan'ın (2000) bahsettiği birleşik cümleler üzerinden girerek, grup ölçüsünde kabul edilmemiş bir konuyu tartışmalı bir konu üzerinden verdiği örneklerle açıklamaya çalışmıştır. Bu şekilde yaparak yapıyı daha girift bir hâle sokmuştur. Ayrıca yazından yeterince örnekle görüşlerini desteklememiştir. Yazından bir tane örnek vermiş diğer örnekleri kendisi yazmıştır. Sadece Türkiye Türkçesi metinlerinde değil tarihî lehçelerdeki metinlerde de

bu konuyla ilgili dikkat çekecek sayıda örnek vardır. Kerimoğlu çalışmasında tarihî lehçelere hiç değinmemiştir. Başta da söylediğimiz gibi durum tespiti yerinde olmakla birlikte teklif etmiş olduğu “cümle öbeği” önerisi aşağıda “cümle grubu” başlığı altında belirteceğimiz sebeplerden dolayı bizce uygun değildir

Bu özellikleri göz önüne aldığımızda aklımıza gelen terim önerileri şunlardır: “Cümle grubu, cümlecik grubu, sözce grubu, yargı grubu, hüküm grubu.” Bu terimleri hem kapsam hem de yukarıda verilen ölçütler açısından inceleyelim.

a. Cümle grubu: Cümle kelimesi Türkçe değildir. Fakat yaygın bir kullanıma sahip olduğu için tercih etmekte bir sakınca olamaz. Sorun “cümle” kelimesinin bir terim olarak kullanılmasındadır. Aynı bilim dalında zaten terim olan bir kelimeye farklı bir terim anlamı yüklemek kafa karışıklığına yol açacaktır. Üzerinde çalıştığımız yapı cümlelerin birçok özelliğini barındırmasına rağmen, söz dizimi içerisinde cümle gibi hareket etmemekte, bir kelime gibi davranmaktadır. Bu sebeple de “cümle grubu” terimini tercih ettiğimizde zaten bir terim olan cümle kelimesi kendi terim anlamıyla, yeni yüklediğimiz terim anlamı arasında kargaşaya sebep olacak öğretimi zorlaştıracaktır. Ayrıca terim türetirken sınırlı sayıda kök ve gövdeye mahkûm olunmamalıdır. Terim olan “cümle” kelimesini tekrar farklı bir terim olarak kullanmak, dilin zenginliğini ortaya koymamak anlamına gelir. Kerimoğlu’nun yapmış olduğu “cümle öbeği” önerisi belirtilen sebeplerden dolayı uygun görülmemiştir. Nitekim çalışmasında “cümle” terimi ile “cümle öbeği” terimlerinin karışıklığına yol açabileceği Kerimoğlu’nun (2016) da zihninde belirmiş olmalı ki “*Cümle mi öbek mi gibi bir karışıklığa yol açmayacaktır çünkü ana öge olan “öbek” sözcüğü bu dizilerin yargı bildirmeyip öbekteştiğini vurgulayacaktır, düşüncesindeyim.*” (s. 244) şeklinde açıklık getirme ihtiyacı duymuştur.

b. Cümlecik grubu: Cümle ismine -cik ekinin eklenmesiyle meydana gelmiştir. Terim yapma ölçütlerini göz önüne aldığımızda bu terimin de çok uygun olmadığını söyleyebiliriz. Kelimenin kökü olan “cümle” ismiyle ilgili a maddesinde söylediklerimiz geçerlidir. İlaveten kullanılan ek de buraya uygun değildir. Korkmaz (2009), bu ek hakkında “*eklendiği söze küçüklük anlamı katan, sıfat ve adlar türeten bu ekin, bir ad türetme ekine dönüşebilmesi ancak bir kalıplaşma sürecinden geçmesiyle mümkün olmuştur.*” (s. 165) demektedir. Terim olarak zamanla kalıplaşabilir ancak küçüklük anlamı katması bahsettiğimiz konuya uygun düşmemektedir. Çalışmaya konu olan grubun standart bir cümleden küçüklük veya büyüklük bakımından bir farkı yoktur. Bu sebeple de “cümlecik grubu” uygun bir terim değildir.

c. Sözce grubu: Türemiş bir kelimedir. “Söz” ismine “-ce” ekinin eklenmesiyle meydana gelmiştir. *Güncel Türkçe Sözlük*’te zarf olarak gösterilmiş ve “söz bakımından” anlamı verilmiştir. (Söz, t.y.) “Söz” kelimesi *Gramer Terimleri Sözlüğü*’nde “Bir maksadı anlatmak üzere söylenen kelime veya kelimelerden oluşan dizi; toplumsal bir kurum olan dilin kişi tarafından özel olarak kullanılması.” (Korkmaz 2003, s. 198) şeklinde tanımlanmaktadır. Söz kelimesi “söz dizimi” teriminde de kullanıldığı için tekrara düşülecektir. “Aslında eşitlik, benzerlik ve karşılaştırma görevinde bir ad çekim eki olan +CA eki” (Korkmaz, 2009, s. 36) yapım eki olarak çeşitli görevlerde kullanılmıştır. Türkçeleştirme çalışmaları sırasında sıkça başvurulmuş eke çok fazla görev yüklenmiştir. Böylelikle sık kullanılarak kulağı tırmalar hâle gelmiştir. (Özellikle -CXI, -CXk, -CA, -CAk gibi eklerin sık kullanılmasından dolayı /C/ sesiyle başlayan ekler kakofoniye (ses uyumsuzluğu) sebep olmaktadır.) Bu sebeplerden dolayı “sözce grubu” tarafımızca tercih edilmemiştir.

d. Yargı grubu: Yargı terimi “yüklemin bir duyguyu, bir düşünceyi, bir isteği veya durumu bir oluş ve kılışı karar olarak bildirmesi” (Korkmaz, 2003, s. 241), “yüklemle bildirilen karar veya düşünce” (Yargı, 1972) şeklinde tanımlanmaktadır. Nitekim

yukarıda cümle tanımlarına baktığımızda ifadenin bir yargıyla sonuçlanması bir gereklilik olarak kabul edilmektedir. Karahan (2000) da cümle yapılarını tartışırken çalışmanın merkezine yargı konusunu almış, tartışmayı onun üzerinden yürütmüştür. Bir söz dizisinin cümle olduğunu ortaya koyan unsurun bitmiş bir yargı olduğunu ve yargı teriminin bu konuyla ilişkili olarak artık yerleştiğini düşünürsek, bu terime tekrar farklı bir anlam yüklemek doğru olmayacaktır. Cümlelerin olmazsa olmazı olan terimin aynı bilim dalında farklı bir terim anlamı yüklenmesi kafa karışıklığına yol açacaktır. Ancak ele aldığımız grupta da bir yargının olduğu aşikârdır. Bu sebeple “yargı” terimiyle aynı anlama gelen fakat yargıdan farklı bir kelimeyi terim olarak önermek daha tercih edilir görünmektedir.

e. Hüküm grubu: Ergin (1988), cümleyi tanımlarken “Cümle bir hüküm grubudur ... Cümle en tam, en geniş kelime grubudur.” (s. 405) demektedir. Hüküm kelimesini *Grammer Terimleri Sözlüğü* “yargı” terimine göndermektir (Korkmaz, 2003, s. 117). Yargı olmadan cümle olmamaktadır. Bahsettiğimiz grubun en temel özelliği bir yargı bildirmesidir. Bu bağlamda “yargı” terimiyle aynı anlama gelen fakat kullanıldığı zaman kafa karışıklığına yol açmayacak yeni bir terime ihtiyaç vardır. Bu terim “hüküm” kelimesidir. Hüküm kelimesi Türkçe olmamakla birlikte dile yerleşmiş, cümle bilgisi alanında bir terim olarak ön plana çıkmayan, kafa karışıklığına yol açmayacak bir terimdir. Cümlelerin bütün özelliklerini taşıyan fakat herhangi bir cümle içerisinde bir kelime gibi işlem gören, isim çekim eklerini almaktan çekinmeyen, cümlede bazen bir öge durumunda olan bazen de bir grubun parçası şeklinde kullanılan yapılara “hüküm grubu” terimini önermekteyiz. Hüküm grubuyla cümle arasındaki temel fark dizilişle ilgilidir. Cümle bitmişliği, hüküm grubu ise tamamlayıcılığı, yardımcı unsuru temsil eder.

Çözümleme

Yukarıdaki vermiş olduğumuz cümleleri bu bilgiler ışığında değerlendirdiğimizde sormuş olduğumuz sorular kendiliğinden çözülecektir. Bu cümlelerde isim gibi işlem gören çekimli yapılar birer kelime grubudur. Bu kelime grubunun da adı bizce “hüküm grubu” olmalıdır.

Yukarıdaki örnekleri tek tek ele alarak inceleyelim:

1. *İnanmakla “inanılmayacak şey yoktur”un arasında öylece kalakalıyordu.*

Gruplar

kalakal-: **Birleşik Fiil grubu**

inanmakla “inanılmayacak şey yoktur”un arası: **İsim tamlaması grubu**

inanmakla “inanılmayacak şey yoktur: **Bağlama grubu**

inanılmayacak şey yoktur: **Hüküm grubu**

“İnanılmayacak şey yoktur” bir isim cümlesidir. Ancak burada bir isimmiş gibi davranmış, üzerine ilgi durum ekini almıştır, ayrıca bağlama grubunun unsurlarından biri durumundadır. Hem üzerine isim çekim ekini alması hem de bir grubun parçası olması bu yapının burada isimleştiğini gösterir. İsimleşen bu yapı birden fazla kelimedenden oluştuğu için bir gruptur. Bu grubun adı “hüküm grubu” olmalıdır.

2. *İnsanlar “süt sağıyoruz, kaymak ve yoğurt yapıyoruz ya da tulumlara peynir basıyoruz bahanesiyle sanki ruhlarını havalandırırlardı orada*

Gruplar

süt sağıyoruz ... bahanesiyle: **Edat grubu**

süt sağıyoruz ... bahanesi: **İsim tamlaması grubu**

süt sağıyoruz, kaymak ve yoğurt yapıyoruz ya da tulumlara peynir basıyoruz:
Bağlama grubu

tulumlara peynir basıyoruz: **Hüküm grubu**

peynir bas-: **Birleşik fiil grubu**

kaymak ve yoğurt yapıyoruz: **Hüküm grubu**

kaymak ve yoğurt yap-: **Birleşik fiil grubu**

kaymak ve yoğurt: **Bağlama grubu**

süt sağıyoruz: **Hüküm grubu**

İkinci örnek cümlemizde de hüküm grupları bir bağlama grubu oluşturarak isim tamlaması grubunun tamlayanı olmuşlardır. Diğer örneklerdeki bütün grupları tek tek göstermek yerine sadece hüküm gruplarını ilgilendiren yerleri göstereceğiz.

3. *Gönlümü oyalıyorum bahanesiyle dükkânı erkenden açıp gece yarısına kadar sünger gibi horul horul içiyordu.*

gönlümü oyalıyorum bahanesi: **İsim tamlaması grubu**

gönlümü oyalıyorum: **Hüküm grubu** (Hüküm grubu isim tamlamasının tamlayanı durumundadır.)

4. *Ev içi kavgalarının tozunu dumanını zoraki gülücükler ardına gizlemek, bedenimi misafir şekeri gibi her gece hazır tutmak, mutfak eşyalarıyla sığlaşan aptal bir limanda yaşadığımı bile bile açık denizlerde işte böyle gezerim havalarında görünmek gibi...*

açık denizlerde işte böyle gezerim havaları: **İsim tamlaması grubu**

açık denizlerde işte böyle gezerim: **Hüküm grubu** (Hüküm grubu isim tamlamasının tamlayanı durumundadır.)

5. *Sen de benim gözüme öyle genç görünüyorsun ki: taze bir soydan geliyormuşsun gibi; pek görüp geçirmemiş, pek sınanmamış bir soy." Ursula, "Öyle mi?" dedi. "Ben de bazı yönlerden onu çok genç buluyorum.*

taze bir soydan geliyormuşsun gibi: **Edat grubu**

taze bir soydan geliyormuşsun **Hüküm grubu** (Hüküm grubu edat grubunun yardımcı unsuru durumundadır.)

6. *Sıcak ülkelerden geliyormuşsun gibi bir havan var." "İşte benim gizli silahım da bu zaten." Telefon zırladı.*

sıcak ülkelerden geliyormuşsun gibi: **Edat grubu**

sıcak ülkelerden geliyormuşsun: **Hüküm grubu** (Hüküm grubu edat grubunun yardımcı unsuru durumundadır.)

7. *Verilen sözlerin tutulmadığını, emanete hıyanetlerin yaşandığı, seni seviyorumların eskidiği, seni ölene dek beklerim diyenlerin, dönene dek bekleyemediklerine şahit oluruz.*

seni seviyorumların eskidiği: **İsim tamlaması grubu**

seni seviyorumlar: **Hüküm grubu** (Hüküm grubu isim tamlaması grubunun tamlayanı durumundadır.)

8. *Bütün aşklar yaşanmış, bütün seni seviyorumlar zayi edilmiş, bütün kırmızı güller sevgililere verilmiş...*

bütün seni seviyorumlar: **Sıfat tamlaması grubu**

seni seviyorumlar: **Hüküm grubu** (Hüküm grubu sıfat tamlaması grubunun tamlananı durumundadır.)

9. *Birey bir kez daha çamura sürülüyor, toplu düşünmeye zorlanıyor. Hiç suretini yapmayacaksın... Hep suretini yapacağına dönüyor.*

hiç suretini yapmayacaksın: **Hüküm grubu**

hep suretini yapacaksın: **Hüküm grubu** (Aynı cümle içerisinde iki hüküm grubu arka arkaya geliyor. Her iki grup da cümlenin birer ögesi [Özne-Yer tamlayıcısı] durumundadırlar.)

10. *Ne yapacağımız beynini didik didik ederken yaşam kıvılcımın da söniivermiş.*

ne yapacağımız beynini didik didik ederken: **Zarf-fiil grubu**

ne yapacağımız: **Hüküm grubu** (Hüküm grubu zarf-fiil grubunun yardımcı unsuru durumundadır.)

Sonuç

Buraya kadar ortaya konan veriler ve tartışmalar, cümlelerin de ihtiyaç hâlinde birer grup olarak kullanıldığını ispat etmiştir. Muharrem Ergin'in cümle esas itibarıyla bir gruptur (1988) sözü bu bilgilerle birlikte doğrulanmaktadır. Bu doğrulamayı tarihî lehçelerde Ölker, için edatının kullanımı üzerinden giderken ortaya koymuştur (2014). Ölker'den daha önce Öner -mAtI zarf-fiilinin yapısını incelerken görülen geçmiş zaman kalıplaşmasından bahsetmekte, bu kalıplaşmadan hareketle de cümlelerin gramer olarak bir isim olduğunu belirtmektedir.² Aslında gruplar da isimlerin yaptığı her işi yaparlar ve isim çekim eklerini alırlar, yani gramer bakımından birer isimdirler. Türkiye Türkçesinin söz dizimini müstakil bir kitap olarak ilk ortaya koyanlardan biri Leyla Karahan (2000) da yapı bakımından cümle sınıflandırmalarında birleşik cümle yapısını kabul etmeyerek bu konuya dolaylı olarak değinmiştir. Önceki çalışmalarında ortaya koyduğu görüşleri değiştiren Karahan, yapı bakımından cümle sınıflandırmasının doğru olmadığını, cümle ve cümle toplulukları olduğunu belirtir. Cümlenin ihtiyaç hâlinde bir grup olarak kullanıldığı yapmış olduğumuz bu yazıda ortaya konulduğuna göre, yapı bakımından cümle sınıflandırması tekrar gözden geçirilmeli, Leyla Karahan'ın (2016) belirttiği şekilde yeniden ele alınmalıdır. Kerimoğlu bu yapıların bir grup olduğunu fark etmiş ve bu grup için "cümle öbeği" terimini önermiştir. Araştırmacı sorunu doğru tespit etmiş, ancak isabetli örneklerle çalışmasını derinleştirememiştir. Yapmış olduğu öneri, terim yapma ölçütleri açısından bizce uygun değildir. Sebepleri yukarıda genişçe izah edilmiştir.

Sonuç itibarıyla geçmişten günümüze cümlenin isim olarak kullanıldığı görülmüştür. Ancak bu isimleşme durumu sözlüksel bir yapı değil cümle bilgisi içinde bir görev gereğidir. Günümüzde de bu tarz kullanımlar hem basılı malzemede, hem sanal ortamda hem de konuşma dilinde kendine yer bulmaktadır. Hatta bu tarz kullanımların geçmişten günümüze tarihî seyrine baktığımızda da kullanım sıklığının ve çeşitliliğinin

² Hatta bu çalışmayı destekleyecek örnek tespiti sırasında Öner'in ortaya koyduğu görülen geçmiş zaman kalıplaşmasına uygun yapıyla da karşılaşılmıştır: "Çiçeklerin yaprağındaki, tenimizdeki, sesimizdeki, ağzımızın alıştığı tatlardaki, nasıldı'lardaki, kimdi'lerdeki, öyle miydi'lerdeki dünü" (Toptaş, 2001, s. 93). Kalıplaşma veya isimleşme sadece görülen geçmiş zamanda olmamaktadır. "Yani felsefede kesin ve mutlak manada biliyorunlar yok; fakat bilmeye, anlamaya çalışıyorunlar vardır (Öner, 1991, s. 20)." örneğinde de şimdiki zaman çekimli yapıların isimleşebildiğini görmekteyiz.

arttığını söyleyebiliriz. Biz araştırmacılara düşen, var olan yapıları bir kalıba sıkıştırmaktansa, farklı olan yapıları tespit edip o yapıların kurallarını ortaya koymaktır. Cümle bilgisi çalışmalarında yer almayan bu tarz yapıları “**hüküm grubu**” adının uygun olduğunu düşünüyor, bu terimin ve bu grubun bundan sonraki çalışmalarda yer almasını öneriyoruz.

Kaynakça

- Aktan, B. (2016). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi* (2. Baskı). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Atabay, N., Özel, S. ve Çam, A. (1981). *Türkiye Türkçesinin Sözdizimi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Baskakov, A. N. (2017). *Çağdaş Türkçede Cümle*. (Çev. O. S. Karaca). Ankara: TDK Yayınları.
- Bendler, A. (2018). *Acının 56 Günü*. EKz Production Yayınları. (https://books.google.com.tr/books?id=72h_DwAAQBAJ&dq=Ac%C4%B1n%C4%B1n+56+G%C3%BCn%C3%BC&hl=tr&source=gbs_navlinks_s [Erişim Tarihi: 01.01.2022]).
- Böler, T. (2019). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Çoşkun, O. (2015). *Bir Yazarın Karalama Defteri*. İstanbul: Mola Yayınları
- Delice, H. İ. (2012). *Türkçe Söz Dizimi* (4. Baskı). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Demir, N. (2019). *Türkçe Cümle Bilgisi*. Ankara: Altınordu Yayınları.
- Demir, N. ve Yılmaz, E. (2012). *Türk Dili El Kitabı* (6. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ergin, M. (1988). *Üniversiteler İçin Türk Dili* (4. Baskı). İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Gökdayı, H. (2010). Türkiye Türkçesinde Öbekler. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(3), 1298-1319.
- Göker, O. (2001). *Uygulamalı Türkçe Bilgileri III*. Ankara: MEB Yayınları.
- Gün, M. (2020). *Cunha 2072*. Ankara: Yason Yayınları.
- Karaağaç, G. (2009). *Türkçenin Söz Dizimi* (2. Baskı). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karahan, L. (1999). *Türkçede Söz Dizimi: Cümle Tahlilleri* (6. Baskı). İstanbul: Akçağ Yayınları.
- Karahan, L. (2000). Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine. *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, 583, 16-23.
- Kerimoğlu, C. (2016). Sözcük Öbeği olarak Cümle ve Bir Öbek Önerisi. *Türkiyat Mecmuası*, 26(2), 241-245.
- Kormaz, Z. (2003). *Grammer Terimleri Sözlüğü* (2. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- Küçük, S., Kandemir, S. M. (2021). Edat Gruplarında İsim Unsurunu Oluşturan Kelime Grupları. *Asya Studies Akademik Sosyal Araştırmalar*, 5(15), 1-10.
- Kültürel, Z. (2018). *Türkiye Türkçesi Cümle Bilgisi*. Konya: Palet Yayınları.
- Lawrence, D. H. (2009). *Âşık Kadınlar*. (çev. Nihal Yeğinoğlu). İstanbul: Can Yayınları (https://books.google.com.tr/books?id=44IoCgAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=a%C5%9F%C4%B1k+kad%C4%B1nlar&hl=tr&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false [Erişim Tarihi: 01.03.2022]).

- Ölker, P. (2014). İçin Edatının Standart Dışı Kullanımı. *Türkiyat Mecmuası*, 24, 171-193.
- Öner, M. (1999). -matı / -meti Gerundiyumu Hakkında. 3. Uluslararası Türk Dil Kurultayı 1996. Ankara: TDK Yayınları 678, 833-840.
- Öner, N. (1991). İnsanda Öz ve Varoluş. *Felsefe Dünyası Dergisi*, 1, Ankara.
- Özkan, A., Toker, M. ve Aşçı, U. D. (2016). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*. Konya: Palet Yayınları.
- Özkan, M., Sevinçli V. (2009). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi: (Kelime Çözümlemeli) (2. Baskı)*. İstanbul: Akademik Kitaplar Yayınları.
- Özmen, M. (2013). *Türkçenin Sözdizimi*. Adana: Karahan Yayınları.
- Passos, J. D. (2017). *Manhattan Transfer*. (çev. Fatmanım Zuhul Özen). İstanbul: Hece Yayınları.
- Sarıkaya, O. (2014). *İkinci Yeninin Boy Aynası*. İstanbul: Hece Yayınları.
- Söz. (t.y.). *Güncel Türkçe Sözlük içinde*. <https://sozluk.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 01.03.2022].
- Terim. (t.y.). *Güncel Türkçe Sözlük içinde*. <https://sozluk.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 01.03.2022].
- Toptaş, H. A. (2001). *Ölü Zaman Gezgini, Dünya bir Gülnida*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Toptaş, H. A. (2009). *Gölgesizler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Toptaş, H. A. (2013). *Heba*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yargı, (1972). *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü İçinde*. <https://sozluk.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 01.03.2022].
- Zülfikar, H. (1991). *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*. Ankara: TDK Yayınları.